

Julkaisufoorumin ohjausryhmän kokous 1/2016

Tiistai 2.3.2016 klo 10–13

Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, Helsinki, sali 505

Paikalla:

Puheenjohtaja:

Hallituksen puheenjohtaja Keijo Hämäläinen (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Asiantuntijajäsenet:

Akatemiaprofessori Dennis Bamford (Helsingin yliopisto)

Ylitarkastaja Jukka Haapamäki (opetus- ja kulttuuriministeriö)

Tietojärjestelmäasiantuntija Jyrki Ilva (Kansalliskirjasto)

Kirjastonjohtaja Riitta Lähdemäki (Suomen yliopistokirjastojen neuvosto)

Rehtori Matti Manninen (Suomen yliopistot UNIFI ry)

Professori Kimmo Nuotio (Helsingin yliopisto)

Professori Tiina Onikki-Rantajääskö (Helsingin yliopisto)

Professori Risto Rinne (Turun yliopisto)

Professori Olli Silvén (Oulun yliopisto)

Sihteeristö:

Suunnittelija Janne Pölönen (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Suunnittelija Anna-Sofia Ruth (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Toiminnanjohtaja Lea Ryyänen-Karjalainen (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Toiminnanjohtaja Leena Wahlfors (Suomen yliopistot Unifi ry)

Poissa:

Professori Satu Lahti (Turun yliopisto)

Pääjohtaja Heikki Mannila (Suomen Akatemia)

Kehityspäällikkö Tuija Raaska (CSC – Tieteen tietotekniikan keskus)

1. Kokouksen avaus

- Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 10.05
- Ohjausryhmä esittäytyi

Päätökset:

- Ohjausryhmän varapuheenjohtajaksi valittiin Matti Manninen (UNIFI)

2. Julkaisufoorumin toiminta ja ohjausryhmän aikataulu

Esiteltiin Julkaisufoorumin tavoitteita, taustaa ja toteutusta, sekä ohjausryhmän toimintaa kaudella 2016–2019.

Tausta-aineistot:

- [Julkaisufoorumin 2014 päivitysarvioinnin loppuraportti](#)
- www.julkaisufoorumi.fi
- Julkaisufoorumin vuosikello 2016–2019

Keskustelu:

- Sovitaan kesäkuun kokoukseen mennessä vuoden 2017 kokouspäivät.

- Todettiin, että ohjausryhmän tehtävään kuuluu myös osallistuminen tiedepoliittiseen keskusteluun faktapohjalta.
- Tieteenalojen erilaisten julkaisukäytäntöjen huomioiminen on tärkeä haaste, kun Julkaisufoorumia käytetään rahoitusmallissa tai yliopistojen sisällä. Olisi pyrittävä välttämään luokituksesta aiheutuvaa rahoituksen siirtoa alojen välillä. Tieteelle asetetut välittömät ja ristiriitaiset tuotto-odotukset ovat ongelmallisia. Toisaalta alakohtaisilla eroilla ei kovin suurta merkitystä laaja-alaisten yliopistojen kohdalla, ja yliopistot voivat itse päättää kuinka ministeriöltä saatu rahoitus kohdennetaan eri aloille.
- Tutkimuksen arviointi tapahtuu joka tapauksessa lähinnä julkaisujen perusteella. Voidaan katsoa paljonko on saatu viittauksia, mutta käytännössä joudutaan tarkastelemaan suhteellisen vanhaa julkaisutoimintaa, jotta viittaukset ovat ehtineet kertyä. Vertaisarviointi olisi mahdollinen, mutta kansallisella tasolla työläs menetelmä. Kolmas keino on tarkastella missä kanavissa tutkimukset on julkaistu. Julkaisufoorumissa tieteentekijät ovat itse mukana määrittämässä kanavien laatuluokitusta.
- On tärkeitä seurata Julkaisufoorumi-luokituksen vaikutuksia erityisesti monitieteisten, pienten ja kansallisesti painottuneiden alojen julkaisutoimintaan, ja tarkasteltava pohjoismaisten luokitusten yhteneväisyyttä.
- Vaikutusten seuranta tehdään myös ministeriössä, jonka Vipunen-tilastopalveluun tuotetaan, osin yhteistyössä Julkaisufoorumin kanssa, yliopistojen julkaisutiedoista vertailukelpoista indikaattoritietoa. Nämäkin tiedot ovat myös ohjausryhmän käytössä.

3. Julkaisufoorumin toimintasuunnitelma 2016

Esiteltiin Julkaisufoorumin tehtävät ja toimintasuunnitelma vuodelle 2016.

Tausta-aineistot:

- Julkaisufoorumin 2015 toimintakertomus (Liite 1, kohta 1)
- Vuoden 2016 toimintasuunnitelma (Liite 1, kohta 2)

Keskustelu:

- Pohdittiin avoimen saatavuuden asemaa Julkaisufoorumin toiminnassa, ja todettiin että sitä on käsiteltävä tiedepoliittisena ja strategisena kysymyksenä. Avoimuus on myös vahvasti osa TSV:n strategiaa ja kotimaisen tiedejulkaisemisen kehittämistä, jossa Julkaisufoorumilla on tiivistä yhteistyötä TSV:n julkaisupalveluiden kanssa. Myös ministeriön Avoin tiede ja tutkimus -hanke edistää voimakkaasti avoimuutta, joten on aiheellista pohtia olisiko avoimella saatavuudella oltava rooli Julkaisufoorumin arvioinneissa, vai onko kyseessä pikemmin rahoitusmallissa julkaisun painokertoimella huomioitava asia. Tätä pohditaan tarkemmin kesäkuun kokouksessa, mutta rahoitusmallin ja päivitysarviointien syklisyydestä johtuen muutoksia ei voida toteuttaa kovin nopealla aikataululla. On myös seurattava avoimen julkaisemisen ja tutkimusaineistojen avoimuuden sekä näitä koskevan tiedepolitiikan kehittymistä. Julkaisufoorumin tärkein viesti on, että edistetään laatua ja tieteen parasta. Avoimuuden edistämässä Unifilla ja kansallisen tahtotilan muodostamisella on tärkeä rooli.

Päätökset:

- Käsitellään Julkaisufoorumin toimintasuunnitelmaa vuodelle 2017 kesäkuun kokouksessa.

4. Julkaisufoorumi-luokitus yliopistojen rahoitusmallissa

Esiteltiin tieteellisten julkaisujen ja Julkaisufoorumi-luokituksen käyttö yliopistojen rahoitusmallissa 2015–2016, sekä ehdotus yliopistojen rahoitusmalliksi vuodesta 2017 alkaen.

Tausta-aineistot:

- [Ehdotus yliopistojen rahoitusmalliksi 2017 alkaen](#)

Keskustelu:

- Pohdittiin yliopistojen rahoitusmallin lisäksi Julkaisufoorumi-luokituksen mahdollista käyttöä sosiaali- ja terveystieteiden sairaaloille myöntämän tutkimusrahoituksen perusteena. Todettiin, että yliopistojen ja sairaaloiden rahoitukseen olisi parasta käyttää samaa mallia, koska valtaosa julkaisuista on yhteisiä.
- Julkaisutoiminnan kehitystä tulisi tarkastella pitkällä aikavälillä, jolloin olisi mahdollista arvioida missä määrin kehitys on juuri Julkaisufoorumin vaikutusta. Myönteistä kehitystä on voinut tapahtua myös Julkaisufoorumista riippumatta. Julkaisufoorumi on lisännyt tutkijoiden laatutietoisuutta julkaisukanavien valinnassa, ja voi kannustaa tutkimustulosten julkaisemista myös toisten tieteenalojen korkeatasoisissa kanavissa.
- Luokituksen vaikutus julkaisutoimintaan voi vaihdella tieteenaloittain. Esimerkiksi ihmistieteissä luokituksen vaikutus voi olla keskimääräistä suurempi, mutta toisaalta tutkimus- ja julkaisutoimintaa luonnehtii laaja diversiteetti. Kansallisista ja alueellisista tehtävistä ja perinteistä johtuen ihmistieteissä kansainvälinen painotus ei voi olla yhtä vahva kuin luonnontieteissä. On myös eroja ikäryhmien välillä, erityiset nuoret tutkijat pyrkivät aktiivisesti myös korkeatasoisille kansainvälisille kanaville.
- Hajontakaavioilla voidaan havainnollistaa esimerkiksi journal impact factorin ja tasoluokkien välistä suhdetta eri tieteenaloilla.
- Alustavan tiedon mukaan rahoitusmallia koskevissa OKM:n pyytämässä lausunnoissa on pidetty ehdotusta uusista painokertoimista pääosin hyvänä, mutta on nostettu esiin joitain ongelmiakin.

5. *Julkaisufoorumi-luokituksen käyttöohje*

Esitellään Julkaisufoorumi-luokituksen käyttöohjeen periaatteet: luokitus on tarkoitettu suurten julkaisumäärien, ei yksittäisten tutkijoiden arviointiin.

Esitellään Julkaisufoorumi-luokituksen käyttö yliopistoissa -kyselyn tuloksia. TSV ja UNIFI ry järjestivät syksyllä 2015 yliopistoille kyselyn, jonka tarkoitus oli kartoittaa Julkaisufoorumi-luokituksen käyttöä tiedekuntien, laitosten ja yksittäisten tutkijoiden tieteellisen julkaisutoiminnan ohjauksessa ja arvioinnissa. Kyselyyn vastasi 10 rehtoria, 19 dekaania ja 68 laitosjohtajaa 13 eri yliopistosta. Kyselyn vastausten perusteella luokitusta käytetään yliopistoissa, jossain määrin myös yksilötasolla, mutta käyttötavat vaihtelevat yliopistoittain, tiedekunnittain, laitoksittain. Käyttö on yleistynyt enemmän aloilla, joilla ei ole olemassa muita vakiintuneita mittareita kuin tieteellisten julkaisujen lukumäärä, erityisesti humanistisissa tieteissä. Luokitusten käyttö näyttää olevan hyvin samanlaista Suomen ja Norjan yliopistoissa. Julkaisufoorumi analysoi kyselyn vastaukset ja tulosten raportoinnista yliopistoille sovitaan UNIFIn kanssa.

Tausta-aineistot:

- [Julkaisufoorumi-luokituksen käyttöohje](#)
- [Julkaisufoorumi-luokitus ja viittausindeksit tieteellisten julkaisujen laadun mittareina](#)
- Julkaisufoorumi-luokituksen käyttö yliopistoissa -kyselyn tuloksia

Keskustelu:

- Ihmistieteissä on selvästi yleistymässä numeerisen informaation käyttö erilaisissa arvioinneissa, myös rekrytointia koskevissa arviointiläusunnoissa. Myös palkitsematta jättäminen yksinomaan luokituksen perusteella olisi ongelma.

- Nykyinen käyttöohje on kokonaisuudessaan hyvä. Siinä korostetaan että luokitus on tarkoitettu suurten julkaisumäärien arviointiin, ja todetaan että luokitusta ei tule käyttää yksittäisten tutkijoiden arvioinnin perusteena. Erityistä varovaisuutta on käytettävä nuorten tutkijoiden kohdalla. On tärkeätä korostaa, että Julkaisufoorumi ei ole yksittäisen henkilön palkitsemisjärjestelmä.
- Tieteellisten seurain valtuuskunta ja suurin osa yliopistoista on allekirjoittanut San Francisco Declaration on Research Assessment (DORA) -julkilausuman, jonka mukaan luokituksen kaltaisia kanavakohtaisia mittareita, kuten journal impact factoria, ei tulisi käyttää yksilötasolla. Käyttöohjeen ohella luokituksen vastuullista käyttöä voidaan edistää jatkamalla ja lisäämällä avointa keskustelua luokituksen käytöstä.

6. *Julkaisukanavien arvioinnin kehittäminen*

Esiteltiin Julkaisufoorumin arviointiohje paneeleille: julkaisukanavatyyppit, kanavien jako paneeleihin, julkaisuvolyymipohjaisen luokittelun periaatteet, tasoluokkien kiintiöt.

Kehittämistarpeita:

- Avoin saatavuus. OA-kanavia on arvioitu Julkaisufoorumissa samoilla kriteereillä kuin perinteisiä kanavia. Onko tarpeen jatkossa huomioida jotenkin kriteereinä myös avoin saatavuus (DOAJ) tai rinnakkaistallennuspolitiikka (Sherpa/Romeo)? Kyseenalaisten lehtien asema herättää keskustelua (Beall's list).
- Kanavien paneelijako ja tieteenalan määrittäminen. Pyritään kehittämään paneelijakoa sekä lehtien ja sarjojen tieteenalojen määrittelyä niin, että julkaisuvolyymit voidaan kohdentaa eri aloille nykyistä täsmällisemmin ja tasapuolisemmin. Ehdotuspyyntö tieteellisille seuroille, tiedeakatemoille, yliopistoille ja valtion tutkimuslaitoksille valmistetaan keväällä 2017, mihin mennessä tulee tarkistaa paneelien vastuualueet ja määrittää alat, joilta paneeleihin tarvitaan asiantuntijoita.
- Kanavan julkaisuvolyymien määrittäminen. Pienet erot lehtien/sarjojen julkaisuvolyymissä eivät ole merkittäviä luokittelun kannalta. Kanavien koolla pelaamista ja volyymitietojen tarkistelu vähentää, jos määritetään julkaisumäärän sijasta karkeammat kokoluokat (1-100 artikkelia vuodessa = kokoluokka 1, 101–200 artikkelia vuodessa kokoluokka 2, jne.). Ohjausryhmän tulee vahvistaa arviointiohjeet paneeleille vuoden 2018 päivitysarviointia varten syksyllä 2017.

Tausta-aineistot:

- Julkaisufoorumin arviointiohjeet paneeleille (toimitettu tämänhetkisille paneelikokoonpanoille) (Liite 1, kohta 3)

Keskustelu:

- Kiinnitettiin huomiota katsausartikkelien asemaan luokituksessa. Erityisesti luonnon- ja lääketieteissä katsaukset voivat olla tärkeä meriitti, joita nuorten tutkijoiden on vaikeampi julkaista. Katsausartikkelit voivat myös olla tutkijan viitatuimpia julkaisuja, mutta niissä ei kuitenkaan osoiteta oman tutkimuksen tuloksia vaan esitetään katsaus muiden tutkimusten tuloksista. Katsauslehtiä koskeva ohje on siis kannatettava, mutta harkinnan mukaan myös aivan parhaita katsauslehtiäkin olisi perusteltua luokitella tasoille 2 ja 3 (kunhan ne eivät täytä korkean impact factorin takia kokonaan korkeimpia tasoluokkia).
- Suomenkielisten julkaisukanavien lukumäärä tasoluokassa 2 on pieni verrattuna vieraskielisiin kanaviin, mutta koska niissä julkaistaan vuosittain suuri määrä suomalaisten yliopistojen tuottamia julkaisuja, suomenkielisten artikkelien ja kirjojen osuus tasoluokassa 2 vastaa suomenkielisten julkaisujen osuutta ihmistieteiden julkaisutuotannosta.

- Julkaisuvolyymien laskennassa kokoluokkien määrittely voi aiheuttaa keskustelua, mutta eri vaihtoehtoja voidaan testata ja arvioida vaikutuksia.

Päätökset:

- Käsitellään avointa saatavuutta kesäkuun kokouksessa. Kanavien paneelijakoa ja tieteenalan määrittelyä sekä julkaisuvolyymien laskentaa koskevien kysymysten käsittely aloitetaan lokakuun kokouksessa.

7. *Julkaisukanavien käsittelyperiaatteiden kehittäminen*

Esiteltiin lehtien ja sarjojen, konferenssien sekä kirjakustantajien käsittelyperiaatteet, sekä vertaisarvioitujen julkaisujen Julkaisufoorumi-luokan päättelysäännöt.

Kehittämistarpeita:

- Konferenssien käsittely julkaisukanavina. Suomessa ja Tanskassa luokitellaan konferensseja tapahtumina, jotka määrittävät konferenssijulkaisujen tasoluokat. Samassa julkaisusarjassa (esim. Lecture Notes in Computer Science) julkaistujen konferenssien artikkelit voivat siis saada konferenssista riippuen eri tasoluokan. Konferenssiartikkelien tasoluokka olisi mahdollista määrittää julkaisusarjan tai kirjakustantajan perusteella (käytännössä käsiteltäisiin konferenssiartikkelit kokoomateosartikkeleina). Tällöin luovuttaisiin kokonaan tai osittain konferenssien luokittamisesta tapahtumina, ja julkaisukanavaksi tunnistettaisiin lehti/sarja tai kirjakustantaja, kuten Norjassa.
- Kirjakustantajan määritelmä. Julkaisufoorumissa ja julkaisutiedonkeruussa kustantaja tarkoittaa kustantajaa, joka vastaa julkaisuun merkittyä ISBN-kustantajatunnusta, mutta nämä sekoittuvat joskus julkaisijoihin tai painotaloihin. Omakustanteiden määrittely on epäselvä, koska osa luokitelluista kirjakustantajista käyttää omakustanteiden ISBN-juuria. Emoyhtiön alaisuudessa toimivien kirjakustantajien (imprint) luokittelu itsenäisinä julkaisukanavina on linjattava. Täsmennystä vaatii myös kustantajien eri maissa tapahtuvan julkaisutoiminnan liittäminen samaan julkaisukanavaan, sekä tiedekuntien ja laitosten, joilla omia ISBN-juuria, liittäminen yliopistoihin.
- Laaditaan julkaisukanavien käsittelyperiaatteet kokoava ”Julkaisukanavien luettelointiohje”.

Tausta-aineistot:

- JUFO-VIRTA-päättelysäännöt

Päätökset:

- Käsitellään konferenssien ja kirjakustantajien käsittelyperiaatteita kesäkuun kokouksessa, jonka pohjalta laaditaan julkaisukanavien käsittelyohje lokakuun kokoukseen.

8. *Tietoteknisten palveluiden kehittäminen*

Esiteltiin tietotekniset palvelut, joita Julkaisufoorumi kehittää yhteistyössä CSC:n kanssa.

Kehittämistarpeita:

- Julkaisukanavatietokannan ylläpitosuunnitelma. Ylläpitosuunnitelmassa on määriteltävä julkaisukanavatietokannan tietojen päivityksen automatisointi (kansainvälinen ISSN-keskus, WoS- ja Scopus-indikaattorit, Norjan ja Tanskan tasoluokat, DOAJ-indeksointi, Sherpa/Romeo-koodit), sekä systemaattisten manuaalisten tarkistusten aikataulutus.
- Siirtyminen VIRTA-julkaisutietopalveluun. VIRTA-julkaisutietopalvelun ja TSV:n ehdotussivun kautta tunnistettuja uusia kanavia voidaan vuoden 2016 alusta siirtää

jatkuvasti paneelien täydennysarvioitavaksi arviointisivustolle. VIRT-pilotointi, julkaisukanavatietojen jatkuva siirto arviointisivustolle aloitetaan syksyllä 2016.

- Tutkijan käyttöliittymä. Parannetaan tiedeyhteisön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia Julkaisufoorumin toimintaan avaamalla Haka-käyttäjätunnistuksella pääsy arviointisivustolle, jossa on mahdollista tehdä julkaisukanavahaut, lisäys- ja tasomuutosehdotukset, sekä omia tieteenaloittaisia julkaisukanavalistauksia. Samalla saadaan paneelin arviointityön tueksi entistä laajemmin tietoa julkaisukanavien arvostuksesta tiedeyhteisössä. Myös julkinen haku- ja ehdotussivu sulautetaan arviointisivuston yhteyteen.

Päätökset:

- Julkaisukanavatietokannan ylläpitosuunnitelma valmistetaan kesäkuun kokoukseen. Virta-integraation ja pilotoinnin sekä tutkijan käyttöliittymän osalta edetään vuoden 2016 aikana nykyisen suunnitelman mukaisesti.

9. Pohjoismainen yhteistyö

Yhteistyössä Norjan, Tanskan, Ruotsin ja Islannin kanssa on käynnistetty hanke yhteispohjoismaisen julkaisukanavaluettelon ("Nordic list") rakentamiseksi. Vähennetään bibliografisten- ja metristen tietojen tuottamisessa ja ylläpidossa päällekkäistä työtä, parannetaan tietojen laatua ja vertailukelpoisuutta. Toimintaa koordinoi NSD - Norwegian Centre for Research Data ja perustamis- ja kehityskustannuksiin hanke saa rahoitusta Nordforskilta:

<http://www.julkaisufoorumi.fi/fi/arkisto/tiedotteet/pohjoismaista-yhteisty%C3%B6t%C3%A4>

Kehittämistarpeita:

- Keskeisten julkaisukanavien arviointia tukevien määritelmien yhdenmukaistaminen: vertaisarviointi, toimituskunta, paikallinen julkaisukanava.
- Yhteistyön laajentaminen esimerkiksi kanavien arviointiin?

Keskustelu:

- Todettiin, että pohjoismainen yhteistyö on tärkeä strateginen kysymys, ja esimerkiksi yhteistyön laajentamisesta kanavien arviointiin on syytä vielä keskustella ohjausryhmässä. Etenkin kansainvälisten julkaisukanavien arvioinnille pohjoismainen tiedeyhteisö tarjoaisi yhden maan tiedeyhteisöä laajemman pohjan.

Päätökset:

- Käsitellään yhteispohjoismaiset määritelmät kesäkuun kokouksessa. Yhteispohjoismaisen julkaisukanavatietokannan kehittämisessä edetään nykyisen suunnitelman mukaisesti.

10. Ilmoitusasiat

Todettiin tiedoksi:

- Muutoksia paneelien kokoonpanoihin: paneelissa 1 (Matematiikka ja tilastotiede) Jarno Vanhatalo (TY) Jukka Coranderin (HY) tilalle; paneelissa 18 (Psykologia ja kasvatustiede) Heikki Silvennoinen (TY) Risto Rinteen (TY) tilalle.
- Vuonna 2015 yksittäisiä korjauksia tasoluokkiin 2 ja 3 tehtiin 18 kappaletta:
<http://www.julkaisufoorumi.fi/fi/arkisto/tiedotteet/korjauksia-tasoluokkiin-2-ja-3>

11. Muut asiat

12. Seuraava kokous

- Seuraavat kokoukset on sovittu 8.6. klo 13–16 ja 31.10. klo 13–16.

13. Kokouksen päättäminen

- Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12.18.

Toimeksi saaneena,

Janne Pölönen
Suunnittelija, Julkaisufoorumi
Puhelin: (044) 346 9491
Sähköposti: janne.polonen@tsv.fi
Tieteellisten seurain valtuuskunta
Snellmaninkatu 13, 00170 Helsinki